

Peuterspeelzaal stimuleert taalontwikkeling

Een peuter ontwikkelt zich op zijn eigen manier en in zijn eigen tempo, op basis van aanleg en temperament. Dat geldt ook voor de taalontwikkeling. Een peuterspeelzaal speelt hierbij een belangrijke rol, zeker voor Nederlandse peuters die in het buitenland wonen. Een aantal scholen in het buitenland richtte al een peuterspeelzaal op, andere scholen spelen met die gedachte. Vaak zijn het ouders of kleuterleiders die hiervoor het initiatief nemen. In dit artikel leest u meer over het belang en het inrichten van peuteronderwijs.

Voor veel kinderen is de peuterspeelzaal de eerste situatie waarin ze onderdeel uitmaken van een groep leeftijdsgenootjes. Op de leeftijd van ongeveer twee jaar zijn peuters er echt aan toe om met andere kinderen te leren spelen en hun leefwereld te verbreden. Hun sociale ontwikkeling maakt een sprongetje en de interesse in leeftijdsgenootjes neemt toe.

Een peuterspeelzaal is dan een geschikte plaats om elkaar te ontmoeten en veel – ook van elkaar – te leren. Overigens vindt het leren op de peuterleeftijd vooral plaats door het spelend ontdekken van de werkelijkheid, door het omgaan met de materialen en mensen om ze heen.

Ontwikkeling

Een peuterspeelzaal ondersteunt kinderen bij onder andere de cognitieve ontwikkeling, maar ook de ontwikkeling van taal, motoriek, zintuigen, identiteit, eigenwaarde, creativiteit en de sociaal emotionele ontwikkeling. Bij de taalontwikkeling onderscheiden we het zelf gaan praten, het begrijpen van gesproken taal en vormen van non-verbale communicatie. De uitbreiding van de woordenschat en de taalverwerving verlopen erg snel op de peuterleeftijd.

Peuters krijgen op een peuterspeelzaal de gelegenheid om met elkaar en leid(st)ers te communiceren, zowel verbaal als non-verbaal. Dit is extra van belang voor peuters die met hun ouders in het buitenland wonen. Zij horen immers niet automatisch de hele dag Nederlands om zich heen.

Voorlezen in de kring

Vast onderdeel op een peuterspeelzaal is de kring. Kinderen zitten naast elkaar in een kring, samen met een leider. Er wordt voorgelezen uit prentenboeken, er worden liedjes gezongen en (taal)spelletjes gedaan. Leerzaam én erg leuk voor gebruik in de kring zijn de Kimio-peuterboekjes. In de Kimio-peuterserie verschijnen jaarlijks vier boekjes, onder begeleiding van Juliet van Glansbeek, orthopedagoog en product manager bij Uitgeverij Mercis Publishing – Kimio. “De prentenboekjes gaan allemaal over gebeurtenissen uit het dagelijkse leven van peuters, zoals boodschappen doen of naar bed gaan”, vertelt Juliet. “De peuters herkennen veel uit hun eigen leven in de verhaaltjes en op de illustraties in de boekjes. De taalontwikkeling wordt niet alleen door het voorlezen van boeken bevorderd, maar ook door erover te praten. De boekjes zijn dan ook zo geschreven dat ze interactie tussen leider en peuter uitlokken. In veel boeken doen we dat door aan het eind van de bladzijde een vraag te stellen. Andere boeken zijn op rijm en lokken het kind uit het rijmwoord mee te zeggen. Ik let erop dat de boeken aansluiten bij het ontwikkelingsniveau van peuters. Er zijn boekjes voor peuters vanaf anderhalf, twee, tweeënhalve en drie jaar.”

Peuterpraktijk

Peuterleidster Marion Rodenberg uit Bilthoven gebruikt de Kimio-boekjes dagelijks in de praktijk. Zij maakt gebruik van thema's bij het samenstellen van haar programma, zoals de seizoenen, de feestdagen, winkelen, vervoer of moederdag. Bij die thema's zoekt ze boeken en verzint ze activiteiten. Daarbij maakt ze veel gebruik van de Kimio lees- en speelbrieven. "Twee keer per jaar komen er nieuwe lees- en speelbrieven uit", vertelt Juliet. "Hierin staan voorleestips, spelletjes, versjes en knutselopdrachten rondom het thema van het boek. In de lees- en speelbrieven proberen we zoveel mogelijk ontwikkelingsgebieden aan de orde te laten komen. Marion, die een achtergrond heeft als docente handvaardigheid, maakt voor ons veel van de knutseltips."

Marion vertelt dat ze probeert om de knutsels altijd zo eenvoudig mogelijk te houden. "Er hoeft heus niet altijd een afgerond product uit te komen. Ik vind het wel belangrijk dat de peuters het echt zelf kunnen maken. Bij het Kimio-boek *Tijn in de winkel* heb ik de peuters bijvoorbeeld papieren rondjes – ijsbolletjes – in ver-

schillende kleuren op een ijschoortje laten plakken. Kinderen die dat wilden, konden het voorgetekende ijschoortje kleuren met stiften of kleurpotloden. Heel simpel en voor de peuters heel goed te doen."

Motoriek

Juliet wijst erop dat er in de peuterleeftijd veel gebeurt. "Er is zo'n brede variatie aan ontwikkelingsgebieden. Neem de lichamelijke of motorische ontwikkeling, die onder te verdelen is in de grove motoriek – lopen en fietsen – en de fijne motoriek, zoals een pen vasthouden of knippen. De fijne motoriek wordt geoefend door knutselen en verven, maar ook door puzzelen, spelen met blokjes en duplo."

"Om de grove motoriek te stimuleren, moeten peuters de ruimte krijgen om zowel binnen als buiten bezig te zijn met bewegen. In alle lees- en speelbrieven besteden we dan ook aandacht aan bewegen, vaak in de vorm van een bewegingsversje, zodat ook de taalontwikkeling weer aan bod komt. Het versje sluit aan bij het thema van het boek. Kinderen vinden die bewegingsversjes geweldig."

Marion vult aan: "Peuters houden van rennen, klimmen en klauteren. Als je een peuterspeelzaal begint, is het heel belangrijk dat er voldoende ruimte is om veel te kunnen bewegen. Een binnenglijbaan of kruiphuisje, klim- en klautermateriaal vallen vaak goed in de smaak. En als het mooi weer is, gaan we natuurlijk met de peuters naar buiten. Met het buiten spelen kunnen ze lekker hun energie kwijt. Door klauteren op het klimhuisje, rennen en springen ontwikke-

Vertel Tafel

Een handig hulpmiddel om de taalontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren, is het inrichten van een vertel Tafel. Aan de hand van een boek wordt een vertel Tafel ingericht met attributen die de peuters zelf kunnen maken of verzamelen. De peuters kunnen aan de vertel Tafel hun 'spel' in combinatie met hun taal toepassen. Dit kan in kleine groepjes of alleen, met of zonder publiek. Een peuterleider kan het verhaal ook eerst 'voorspelen', een soort optreden dus. Voorbeeldlessen voor een vertel Tafel zijn te vinden op www.mediatheek.thinkquest.nl/~klbo27/.

Kimio-peuterboeken

Op de site www.kimio.nl staat een overzicht van de Kimio-peuterboekjes die in de reeks zijn verschenen, met gratis te downloaden lees- en speelbrieven. U kunt zoeken op leeftijd en op onderwerp. De boekjes zijn verkrijgbaar in de Nederlandse boekhandel en kunt u ook bestellen bij internetboekhandels.

Betty Slijzer en Friedine Dool
Tijn in de winkel

Betty Slijzer en Pauline Clud
**BILLEN BUIKJE
BENEN**

Pietepeuterklas

Betty Slijzer en Miss van Hout

len ze hun de grove motoriek en wordt hun sociaal spel bevorderd. En natuurlijk zijn de fietsjes en tractors altijd favoriet, evenals de zandbak met emmertjes en schepjes.”

Om het lichaamsbesef van de peuters te bevorderen gebruikt Marion het Kimio-boekje *Billen, buikje, benen*. Aan de hand van het prentenboekje leren kinderen spelenderwijs hun lichaam kennen. Lichaamsdelen worden aangewezen en benoemd. Maar Marion doet ook zintuiglijke spelletjes met de peuters die te maken hebben met horen, zien, ruiken en

voelen. Liedjes en opzegversjes mogen natuurlijk niet ontbreken.

Herkenbare dagindeling

Het is goed om binnen de peuterspeelzaal een relatief vaste indeling van de dagdelen te hanteren. “Peuters van twee en drie jaar hebben behoefte aan veiligheid en geborgenheid”, zegt Juliet. “Een vaste indeling van de dagdelen helpt daarbij. Je werkt dan volgens een voor de peuters herkenbaar, vast patroon.” Marion vertelt verder: “De peuters komen met hun ouders binnen, hangen hun jasjes op en wij begroeten ze. Voor ouders

Tijdens de bijscholing 2005 bieden we de cursus ‘Het leiden en opzetten van een peutergroep’ aan. Er is nog plaats voor deelnemers. De cursus is bedoeld voor leerkrachten die (willen gaan) werken met peuters.

Docent Laurien van Dijk is werkzaam bij Drielanden Educatieve Dienstverlening. Zij heeft tijdens haar studie gewerkt als peuterleidster in een kinderdagverblijf en spreekt dus uit eigen ervaring. Zij geeft begeleiding aan leidsters van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven, adviseert bij vragen over de ontwikkeling van peuters en geeft cursussen (bijvoorbeeld ‘Laten spelen is een vak’).

De cursus is gericht op het werken met peuters. Want hoe doe je dat eigenlijk: een zinvol programma opzetten voor die jonge kinderen? We bieden handvatten aan om een zinvolle invulling te geven aan de dagen op de peuterspeelzaal voor die bijzondere, eigenwijze en nieuwsgierige 2- tot 4-jarigen.

Doel van de cursus is om te komen tot een bruikbaar programma op papier dat als leidraad in de peuterspeelzaal kan dienen, en de benodigde vaardigheden om dit programma uit te voeren. Omdat de cursus buiten de primaire doelgroep van de Stichting NOB valt, wordt deze in principe eenmalig aangeboden.

die dat willen, is er altijd een kopje koffie en de gelegenheid nog wat met elkaar te praten. Dit heeft een belangrijke sociale functie. Er ontstaan vaak vriendschappen tussen ouders, die weer de basis vormen voor speelvriendjes en -vriendinnetjes.”

Vrij spel, knutselen en rusten

Nadat de ouders afscheid hebben genomen, gaan de kinderen vrij spelen met speelgoed. Deze vrije keuze werkt heel uitnodigend en verlaagt de drempel tussen thuis en peuterspeelzaal. Marion vertelt dat ze het speelgoedaanbod regelmatig wisselt. “Het is belangrijk om variatie aan te brengen. Soms zie je dat een kind een stimulans nodig heeft en speel je even mee.”

Het knutselen doet ze in kleine groepjes. Terwijl de andere kinderen vrij spelen, roept zij een paar kinderen bij zich voor de knutselopdracht. Als een kind het op dat moment niet wil, hoeft het niet. Dan komt het later in de week wel een keer. Drinken en eten is ook altijd een vast en gezellig ritueel op de peuterspeelzaal. De peuters zitten aan de tafel en zingen een liedje voordat ze met het eten en drinken beginnen. Marion: “Dat is na het vrije spelen een rustmoment en tevens het moment waarop ik voorlees en met de kinderen praat. Tot slot gaan we aan het eind van de ochtend, als het mooi weer is, naar buiten en anders doen we een bewegingsspel in de kring.”

Peuteronderwijs op de Hollandse School in Singapore

De Hollandse School in Singapore heeft sinds vijf jaar een peuterspeelzaal, met de naam Jip & Janneke. De ervaringen zijn positief en enthousiast.

Francis Kutschruiter is manager van peuterspeelzaal Jip & Janneke van de Hollandse School in Singapore. “Taalactiviteiten krijgen bij ons natuurlijk veel aandacht”, vertelt ze. “Veel van onze zestig peuters – die over drie groepen zijn verdeeld – hebben naast een Nederlandse ook een anderstalige ouder. Er wordt thuis veel Engels gesproken en daardoor komt de Nederlandse taalontwikkeling nauwelijks op gang. Daarom komen veel kinderen vijf ochtenden in de week naar de peuterspeelzaal. Je ziet hun Nederlandse taalontwikkeling echt met sprongen vooruit gaan. We zijn ervan overtuigd dat vooral voor anderstalige kinderen de peuterspeelzaal een goede basis geeft voor groep 1.”

Jip & Janneke werkt met het voorschoolse educatieprogramma Puk & Co van Uitgeverij Zwijsen. Het is de voorloper van het programma Ik & Co, dat op de basisschool wordt gebruikt. “We werken er nu een jaar mee”, zegt Francis. “Het programma is ingevuld aan de hand van thema’s, die helemaal zijn uitgewerkt. Voor de leiders is Puk & Co een hele goede leidraad. Zij kunnen heel gericht met kleine groepjes peuters werken op diverse taalniveaus. Het programma zorgt ervoor dat het ons peuteronderwijs uniform is.”

Thema’s

“We streven ernaar om op iedere groep een leidster met onderwijservaring te plaatsen. Dit is meestal de groepscoör-

dinator. Deze heeft ook de taak om de niet-gediplomeerde leidsters goed te kunnen begeleiden. De drie groepscoördinatoren komen iedere woensdag bij elkaar en bepalen samen met de directie het beleid van de peuterspeelzaal. Ook leggen ze de thema’s vast en werken ze deze uit. De leidsters kunnen vervolgens hun eigen ideeën over de invulling inbrengen, in overleg met de groepscoördinator.” Om ouders bij het peuteronderwijs te betrekken, geeft de school een themabrief uit. “Hierin vertellen we met welk thema we bezig zijn, welke liedjes, woorden en activiteiten daarbij horen. We geven deze themabrief ook in het Engels uit.”

Peutervolgsysteem

Jip & Janneke is sinds vijf jaar onderdeel van de Hollandse School en dat biedt grote voordelen. Francis licht toe: “Het grootste deel van onze peuters gaat op vierjarige leeftijd door naar de Hollandse School. Daardoor kunnen we nu goed werken aan een doorlopende lijn. We proberen op dit moment de overdracht naar groep 1 beter te laten lopen. Het Pravoo-volgsysteem – waarmee we peuters in hun ontwikkeling kunnen volgen aan de hand van observaties – is daarbij een belangrijk middel.” Het volgsysteem is overigens ook van nut als peuters met hun ouders naar een ander buitenland vertrekken. De nieuwe school vindt het heel plezierig – en vraagt daar overigens vaak naar – dat er een objectief observatieverslag is van de peuter.”